

Pravo na e-čitanje

Digitalno je doba za današnje društvo izazov i prilika. Danas na internetu postoje novi i inovativni načini pružanja, stvaranja, distribucije i prijenosa sadržaja, novi načini stvaranja vrijednosti, novi načini ustanovljavanja kvalitetno obrazovanoga europskog društva znanja, koje je preduvjet za konkurentnost i napredak.

Ipak, trenutačnu situaciju karakterizira nesigurnost. Da bi mogli zakonito kupiti e-knjigu online, kupci moraju potpisati licencije o uvjetima korištenja koje imaju i po 10 stranica, potrošačke udruge tuže nakladnike e-knjiga, a nakladnici e-knjiga odbijaju prodati e-knjige knjižnicama – što sve vodi do mnogih propuštenih prilika!

Donošenjem osuvremenjenog i modernog zakonskog okvira za reguliranje autorskog i srodnih prava, uklonila bi se postojeća nesigurnost te jamčilo učinkovito priznavanje i naknada autorima i drugim nositeljima prava. Korisnicima bi se također omogućio bolji pristup te zakonito korištenje i zadovoljstvo čitanja e-knjiga putem knjižnica.

Europski građani imaju pravo na e-čitanje! Stoga bi knjižnicama trebalo dati zakonito pravo posudbe e-knjiga. Knjižnice jamče slobodan pristup sadržajima, informacijama i kulturi svim europskim građanima. Ali postojeći zakonski okvir sprečava knjižnice da pružaju te osnovne usluge našem društvu u digitalnom dobu, posebice u vezi s pristupom e-knjigama.

1. Kada se iscrpi pravo distribucije nakon prve prodaje, knjižnica primjerke objavljenog djela, primjerice knjige, može kupiti od knjižara te ih posuđivati korisnicima knjižnice. Postupci knjižnice nisu u sukobu s pravima autora ili drugih nositelja prava. Zato knjižnica u skladu s vlastitom nabavnom politikom odlučuje koje će knjige kupiti i koristiti za javnu posudbu.
2. U svojem tumačenju autorskog prava, nakladnici tvrde da je e-posudba usluga na koju se načelo iscrpljenja prava distribucije ne odnosi. Oni drže da nositelji autorskog i srodnih prava slobodno odlučuju hoće li dopustiti pristup nekom određenom djelu te određuju uvjete tog pristupa. Kad bi prevladalo ovakvo tumačenje, to bi značilo da bi o digitalnim zbirkama u knjižnicama odlučivali prvenstveno nakladnici, a ne sami knjižničari.
3. To bi bila važna, i po našem mišljenju neprihvatljiva promjena da o politici izgradnje zbirke u knjižnicama odlučuju nakladnici, a knjižnice više ne mogu jamčiti slobodan pristup sadržajima, informacijama i kulturi europskim građanima.
4. U srpnju 2012. Europski sud pravde presudio je da se načelo iscrpljenja prava distribucije kod kupnje računalnih programa odnosi jednako na elektronički preuzete kao i one na fizičkom mediju. Neki pravni stručnjaci tvrde da se ovom presudom načelo iscrpljenja prava distribucije primjenjuje i na e-knjige. Trenutačno se pred sudovima vodi nekoliko precedentnih parnica. Europskom će sudu pravde vjerojatno trebati nekoliko godina da donese presude.
5. Ova pravna nesigurnost onemogućuje knjižnicama da javnosti pružaju nove atraktivne usluge korištenja e-knjiga te da dalje razvijaju zakonite usluge na korist svih uključenih u proces.

Stoga EBLIDA poziva Europsku komisiju da izradi jasan zakonski okvir za autorsko i srodna prava koji bi omogućio knjižnicama da nabavljaju i korisnicima posuđuju e-knjige uz odgovarajuću naknadu autorima i drugim nositeljima prava, kao što je slučaj s tiskanim knjigama, kako bi na taj način i dalje mogle pružati svoje usluge na korist svih europskih građana.

EBLIDA je Europski ured za knjižnične, informacijske i dokumentacijske udruge, neovisno krovno udruženje nacionalnih knjižničnih, informacijskih, dokumentacijskih i arhivskih udruga i ustanova u Europi.

(Translated by: Marijana Missetic, Croatian Library Association)

Contact email: eblida@eblida.org Web site: www.eblida.org